

En büyük inkılâbımızın 20 inci yılı

Yazan : E. AKCAN

Bütün tarih boyunca hürriyet ve istikbaline sahip bir millet olarak dünyanın üç kıt'asındaki küçük, büyük bir çok milletleri hükümranlığı altına almış ve onları kendine ısındırmış ve asırlarca tarihin seyrini tayin ederek yaşamış olan Türk milleti, bu şerefli ve üstün mevkiini yirmi sene evvelki büyük inkılâbımıza takaddüm eden iki asır içinde hepimizin bildiğimiz bazı elim sebepler yüzünden azar azar elinden gidermeğe başlamış ve nihayet hükmen esaretin kara ve ateşli gömleğini giymişti.

Tüyerimizi ürpertmesine tahammül ederek o acı günleri; tarihten bir kere daha dinlemek duygularımızı kırbaçlayacağı için elbette yerinde olur.

Kara devrin görünüşünü tarih kısaca şöyle kaydediyor :

Türk yurdunu ecnebî intrikalar istilâ etmiş. Yurtta mekteplerin, bankaların, sermayelerin, mahkemelerin ecnebî olanları daha bol ve daha nüfuzlu. Yol, fabrika, köprü yok. Nüfus az, bünyeler oluz, renkler soluk, köylü ve şehirli fakir ve cahil, köy ve şehir harap. Anadolunun ziraat, sanat ve servetinin en büyük kısmı ecnebilerle ecnebi demek olan gayri Türklerin elinde.

Türk yalnız yurdun felâketini karşılıyor. Yurt için döğüşen, ölen yalnız Türk . . Fakat yaşayan, kazanan, yükselen yalnız ecnebi-ler ve Türk olmıyanlar . . Hulâsa; Kendi yurdumuzda bizden olma-

yanların uşakları ve köleleri halindeyiz. İşte manzara budur.

İki asırdan fazla süren bu felâketin doğuracağı daha feci akıbetleri sezen büyükler zaman zaman yetişiyor. Fakat bunların içinde bizi korkunç akıbetten, ölümden döndürebilecek, Millet halinde hür ve müstakil olarak tarihî şerefimizle yaşayabilmek için tahakkuku farz olan büyük devrimleri başarabilecek bir dâhi zahir edemiyor .

Hürriyetin ilânına rağmen bu amaca doğru köklü adımların atıldığı maalesef görülemiyor. Millet mukadderatın elinde esirdir. Mukadderat ise ne yazık ki, millete yar değildir. Zaten kader kendisine hâkim olamayanlara gülmeği adet etmemişler.

Tarihimizin yegâne elemli sayfalarını teşkil eden bu meşum durum birinci büyük harbin sonuna kadar Türk milletini kemirip hırpalamakta devam etti. Türk, artık dirilmesine imkân ve ihtimal olmıyan bir ceset olarak kalmıştı. Fakat akılları durduran hadiseler bu meş'um tahminleri boşa çıkardı. Muhteşem bir netice yaratılmıştı . Dünya yaşadıkça mevcudiyetleri her hangi bir sebeple tehlikeye uğrayan , fakat kanındaki salâbeti muhafaza eden

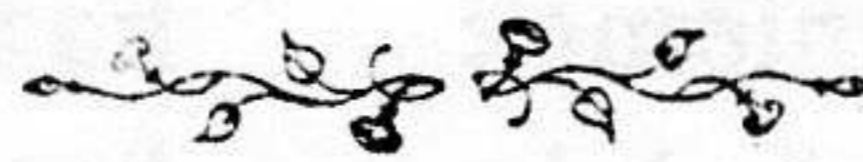
milletlere (Hayat reçetesi) vazifesini görecek olan parlak netice şu idi : Zayıf, ümitsiz ve hasta ceset silkinmiş, kıpırdamış kalkmış ve şahlanmıştı. Kendi arasından yetişen dünyanın en büyük dâhisinin etrafında çevrelenerek kanile, kafasile, diliyle, bazusuyla beşeriyete haykırmıştı. (BEN SAĞIM. YAŞAYACAĞIM.) Ufuklarda yankılar uyandıran bu sese bütün beşeriyet inandı ve boyun eğdi.

Türk milletinin bu büyük inkılâbını yaratanı bilmiyen var mıdır ki, onun Ebedî Şefimiz ATATÜRK olduğunu izaha lüzum olsun

Milletlerin idare sistemlerinden en mütekâmili ve en halkcısı olan bu Cümhuriyet sistemi millî karakterimize o kadar uygundu ki, yirmi senede bizi dünya milletlerinin hayranlığını çeken bir merhaleye vardırdı.

Ebedî Şef ATATÜRK'ün ve onun iş ortağı ve halefi aziz Şefimiz İNÖNÜ'nün Türke armağanı olan bu idarenin sayılmaz feyz ve nimetleri içinde istikbale her gün daha emniyet ve daha gururla baka ken bunun yapıcılarını tazimle, minnetle anmaktan hiç bir Türk kendini men edemez.

Dergimiz bu mutlu 20 inci yıl dönümünü okuyucularına kutlamağı borç bilir.

K O Ő M A

Yaman olur yaylaların çiçeği,
Solar gider her gün yerde, ne fayda . .
Yığit olan yığit halinden bilir,
Bilir amma en son günde, ne fayda . .

Güzel bulsan havalardan kaparsın ,
Őahin olur gözlerinde uęarsın ,
Ne zamanki sağlarından tutarsın,
İki uę tel kalır elde, ne fayda . .

Zaman olur kıymetini bilirler ,
Zaman olur sana mit verirler ,
En sonunda yerden yere vururlar
Talihsizlik varsa serde, ne fayda

Cahit KÜLEBİ

İNÖNÜ KONSERİ

Reşat OĞUZ

Nisan ayının yirmi sekizinden Mayıs'ın birine kadar geçen zaman Antalya'lılar için bir bayram sevincinin coşkun saadeti ile dolmuştur .

Bu gün Millî Şef İnönü Antalya'mızı şereflendirmişler ve beş gün aramızda kalarak yüksek varlıklarile Antalya'yı bahtiyarlık içinde bırakmışlardır.

Antalya'mızda Antalya'lılara bahsettiği her bahtiyarlık dakikası başlı başına birer gurur ve iftihar makalesi olmak olgunluğunu taşımaktadır.

Biz bunlardan yalnız Liseyi ziyaretleri esnasında gösterdikleri yüksek arzuları üzerine, Halk-evi Orkestra heyetile Lise-talebesinin müştereken verdikleri konserden bahsetmek istiyoruz.

İnönü'nün şahsi arzularını taşıyan bu konser yüksek huzurlarında verilmiş, muvaffakiyet karşısında Şef'in yükselen iltifatları; gerek evimiz için, gerek Lise-miz için, gerek her iki kültür müessesesinde büyük bir feragatın asil duygusuyla çalışan orkestra

şefi Safa Tangör, Sanatkâr Orhan Edgü, Davut Akıdil ve arkadaşları için, ve gerek evimizin Arko'lu Başkanı kıymetli Doktor Burhanettin için, haklı bir övünçtür .

Konser günü salon, bir heyecan ve saadet ruhu içinde muayyen vaktiden evel dolmuştu.

Saat 18-de Şef salona girdi. Alkış tufanı içinde yerlerine oturdular.

Şimdi Halkevimizin Orkestrasıyla, talebemizin en büyüğümüz huzurunda verecekleri imtihanın heyetcanı başlamıştı .

Millî Şef'in müteakip Orkestra üyeleri, büyük bir heyecanın uçuklastığı çehreleri ile sessiz ve hurmetkârane yerlerine oturdular. Konser programı oldukça zengin idi.

Birinci kısım, Arko'lu Başkanı edip Doktor Burhanettin Onat'ın Millî Şef'e armağan ettiği (marşı) ile başlıyordu.

Sonra Bop'un kovarteti, Bağdat halifesi, Suppe'nin hafif suvarilerinden ibaret idi. Bu dört parça

büyük bir muvaffakiyet içinde çalınmış, orkestra üyeleri Şeflerinin önünde verdikleri imfihanda muvaffak olmuşlardı. Orkestra, bilhassa Bağdat halifesini çalarken olgun bir hususiyet içinde kendini göstermişti. Birinci kısmın hitamında, Şef'in alkışları bu mühtihanın büyük mükâfatı idi.

Bir az sonra, lisenin seksen kişilik dört ses üzerine Safa Tangör tarafından tertiplenmiş olan muhtelit korusu, temiz giyimli saygılı tavurlarile anfile yerlerini aldılar. Orkestra üyeleri de sandalyalarının işgal ettiler.

İkinci kısım, Orkestra şefi Safa Tangör'ün Türk oğlusun marsile başlıyordu. Programın numaraları temiz bir başarı ile sona erdi. Bilhassa orkestra şefine bağlılık, seslerinin birbirlerini cevaplı cevaplı takip edişi, partilere hâkimiyet, nüanslara âzamî dikkat, koro'nun en güzel hususiyetini teşkil ediyordu. Millî Şef yerinden kılmıdamadı. Koro şefi Safa Tangör bu yüksek arzuyu sezmede gecikmedi: Programı harici üç parça daha dinledik.

İkinci kısımdaki armonizasyonlu halk türkülerinin topladığı takdir daha büyüktü.

Her parça sonunda alkışa ilk başlayan ve son bitiren Millî Şef oluyordu.

Koro şefi mevkiini terk edip talebenin sahneden ayrılma zamanı geldiği vakit, Şef oturdukları kol-

tuktan: Çok memnun oldum, çok güzel söylediniz, çok muvaffak oldunuz diye talebeye iltifatta bulunmuşlardı.

Konserden sonra Şefimiz maiyyetlerindeki zevata, Halkevi başkanına, lise müdürüne memnunluklarından bahsetmiş, orkestra şefi Safa Tangör'ü akşam yemeğine alıkoyarak hususî surette iltifat etmişler, muzige ait muhtelif sorulara bulunmuşlar, bilhassa kaydiyle kendilerine teşekkür ederek mesaisini takdir etmişlerdir.

Antalya'mız için göğüs kabartan bu muvaffakiyetli mesaiden dolayı Ar kolunu, başta kıymetli Başkanı Doktor Burhanettin Onat olduğu halde Safa Tangör'ü, Davut Akıdil'i, Orhan Edgü'yü, Salih'i, Nedim'i, Hasan'ı tebrik ederiz.

Bu münasebetle Ar kolu üzerinde alâkalı makamların dikkat nazarlarını bazı noktalara çekmek ve bazı dileklerde bulunmak istiyoruz.

Halkevimizin en canlı şubelerinden biri olan ve her zaman yüz ağartıcı faaliyetlerle övüncümüzü temin eden kol arkadaşlarının sene içinde verdikleri konserlerin, halkımıza, pek az bir ücrete tabi tutularak verdirilmesi, hem kol için hem de sanatkârlar için teşvik mahiyetini ve malzeme teminini haiz bir yardım teşkil eder.

Müzikte bir parçanın muvaffakiyetle çalınabilmesi zaman ve ça-

lışmaya bağlıdır. Her hangi bir parça için yedi sekiz arkadaşın en az haftada beş defa yan yana gelmesi ve o parça üzerinde iki-şer saat çalışmaları lâzımdır ki, bu bir konser programını dolduran parçaların hazırlanmasında sanatkârların çektiği yorgunluğu gösterir.

Önümüzdeki mevsim faaliyeti için şimdiden bir viyolonselci getirterek salon orkestrasını takviye etmek lâzımdır.

Bu sazın halk tarafından sevileceğine ve tutulacağına şüphe yoktur.

Koro faaliyetlerini de Halkevine mal etmek icap eder. Bunun için de koro kurslarının Halk evinde, şimdiden açılmasını temin etmeli, bu suretle daha olgun seslere, elemanlara sahip olunur ve bunlar icabında temsil kolu ile birleştirilerek şarkılı temsiller ve operetler de verdirilebilir.

Bu faaliyetleri, bu kadar çalışsan ve Burhanettin Onat gibi bir başa, Safa Tangör, Orhan Edgü, Davut Akıdil gibi elemanlara sahip olan bir koldan beklemek hakkımızdır sanıyoruz.

KÖY VE KÖYLÜ

Yazan : Dr. A. Sami YEN

Bir çoklarının köy hakkındaki telâkkileri : Engin bir yeşillik arasında tatlı kıvrımlarla nazlı nazlı akan bir dere, dallarını bu derenin berrak sularında yıkayan, yüz yıllarca koca gögdelerinin koyu gölgelerinin deredeki akislerini seyre doyamayan ulu ağaçlar, akşam üzeri ağıllarına dönen karalı beyazlı sevimli kuzuların melemeleri, şen zıplamalarıyla süslenen ovalar, tavuk gıtgıdaklarına karışan hav hav sesleri, biraz geçce kalmış bir sürüyü eylendire eylendire yuvasına ulaştıran çobanın yanık kavalı, değirmenin

sağır bir uğultuyla etrafa köpükle saçan büyük çarkı, altın başaklı ekinlerin ağırlığına güç belâ dayanabilen kağnıların şakrak bir köylü türküsüne tempo tutan gıcirtısı, sarı saçlı, pembe beyaz sevimli yüzlü, kırmızı mintanlı tombul tombul çocuklar, lepiska saçlı, mavi fıstanlı, ceylân gözlü kızlar, kıpkırmızı damlı, bembeyaz duvarlı sade, dışı gibi içi de tertemiz evlerde oturan 40 evden 130 kişilik bir koro teşkil edebilecek kalabalıkta, duru beyaz gerdanlarına birlik, beşlik altun dizileri gömülü gelinler, levent

delikanlılar, kış ortasında da göğsünü kapamak lüzumunu duymıyan seksenlik, aksaçlı dinç ihtiyarlar, torununun düğününde cirit oynayan dedeler, şarıl şarıl akan çeşmelerden vücutları büyüklüğünde testilerle su taşıyan nineler...

Dekor bu. Bu süslü dekor arasında yaşayan mesut insanlar böyle. Fakat; köy ve köylüyü elân böyle bilen, hâlâ böyle sanan, hiç bir zama köye ayak basmayan, köy nedir köylü nedir öğrenmeyen betbahtlardır. Köyü bize böyle tanıtar, böyle anlatan, masa başından köy ve köylü hakkında yazan, muhayyalesi zengin edip, fakat şarlatan, şair fakat köyün, köylünün derdini veznine satan, bundan da hiç arlanmayan, insan, sultan, onun hükümrân olduğu zaman kasabası ile köyü ile bütün ülkeyi gül gülistan göstermekle, her gün hediyesi artan, köylü düşdükçe kendisi kalkan, köylü bittikçe o şahlanan, eski devrin edibi yüz karası, âlemin maskarası hür olduğunu sayıklıyan aslında diline de zincir vurulmuş olan, kökün yani köy ve köylünün koflaştığını göremiyen kör gözlüler idi.

Köye giren, köye girmek cesaretini gösteren Cumhuriyettir. Saltanlık köye yalnız tahsildarıyla girerdi. Cumhuriyet ise idarecisi, doktoru, ziraatçısı, öğretmeni, mühendisi, veterineri, ma-

rangozu, demircisi ile girdi ve girmektedir. Her girilen köyde yukarıdaki manzara yerine çamur ve tezekten geçilmiyen yollar, peykesinde bittin oturulamayan pis kahveler, büyük karınlı sıska çocuklar, ancak baharda kendiliğinden yeşerebilen bir kaç çalıdan başka yeşillik namına tek bir akasyası da bulunmayan, Mekke dağları gibi çırpıplak cascavlak topraklar, suzuluktan çatlamış rutubetsiz tarlalar, miskin ekinlerin arasında tembel tembel dolaşan lâgar hayvanlar, yolu, köprüsü yok, mektebi yok köyler buldu. Bu köylerde bilgiye, yeniliğe, sıhhata rahata kavuşmak en sarih hakları iken, sıtmadan kırılan, her gün köy mezarlığını biraz daha genişleten mütevekkil insanlar buldu. Şimdi, dünyanın alt üst olduğu bu zamanda da köyün, köylünün dertlerini gidermek, köyü istediğimiz şekle sokmak, köylüyü arzuladığımız seviyeye yükseltmek için elinden geleni yapıyor. Toprağı olmayana toprak, tohumu olmayana tohum dağıtıyor, arabası yoksa araba veriyor. Çocuğunu okutuyor, hastasını iyi etmiye, köyden sıtmayı kovmağa çalışıyor. Yolunu, köprüsünü, mektebini yapıyor, kazancını arttırmağa, velhasıl onu hakettiği rahata kavuşturmağa savaşıyor.

Bir kaç gün evel Halkevi köycülük kolunun Yeniköy'e yaptığı

gezide bulunmak bahtiyarlığına kavuşmuş olanlar, şimdiye kadar zeytinyağı ve su gibi daima birbirinden ayrı tabakalar halinde duran şehirli ve köylünün kafa kafaya, diz dize nasıl dertleştiklerini, köylerinin şu veya bu derdi mevzubahis olurken güneşten tunçlaşmış köylü çehrelerinin, ne tatlı heyecanlar geçirdiğini zevk ile, hâz ile uzun uzun seyre imkân bulmuşlar ve bir dahi aman et-

mişler dirki; köy şimdiye kadar geri kalmış, köylü yerinde saymış ise bunda mesul olmıyan yegâne şahıs köylüdür. Ona artık yeniliği, iyiliği bir çocuğa ilâç içirir gibi değil, fakat minnetle kapışılan bir nimet gibi götürüp kabul ettirmek devrine girmiş bulunuyoruz. Bundan sonrası ise kolaydır. Yeter ki köye ve köylüye iyiliği dokunabileceklerimiz istesinler.

Antalya ve Evliya çelebi

Geçen sayıdan

Fikri ERTEM

Pek eski zamanlarda Pamfilya havalisine (Hapalla) ismi verildiği gibi Lisyâ kısmına da (Arzavva) denilirdi.

Eski Yunanlılar bura ahalisini (Likiyalılar) tesmiye etmişler - sede bizzat kendi eski lisanların - da [Likiya lehçesinde], Heredot'un şahadetine nazaran (Termiller) yahut (Teremiller) namile tanılmışlardır. [1]

Eski müverrihler Lisyâ ile pek az meşgul olduklarından bu mühim ve kıymetli eski dünya parçası hakkında bize pek cüz'î tafsilât bırakmışlardır. Bu kıta hakkında en iptida malûmat toplamak itinasında bulunan Bizanslı (Etienne) olmuştur. Heradote, Pline, Strabon ve sair eski müellifler eser -

lerinde bulduğumuz hulâsalar , diyebilirizki Lisyâ tarihi hakkında insana ne tamam bir fikir verebilir, ne de bazı mütemmim malûmat edinmek isteyen zatların merakını tatmin edebilir.

Son asırlarda ülema, müverrih Philologlar tarafından derin te - tebbular, yorulmak bilmez taharriyatla kadim Lisyâ halkının menşe, tarih ve harsı hakkında oldukça vasi ve mufassal malûmat toplanmıştır. Bunlar, kadim Lisyâ şehirlerinin muhteşem şehir harabelerinde asarı atika ülemasının son derece hayretlerini celbedecek bir surette ilişilmemiş veya kusursuz kalmış bir çok âbidat ve kitabelerile külli miktarda eski meskûkât bulunmuştur ki bu

âbida tve meskûkât vasıtasile Lisiya coğrafyasında meçhul kalmış, isimleri bile unutulmuş bir çok yeni yeni şehirleri de bize tanıtmışlardır. Bu âbidat ve meskûkât vasıtasile Bubun, Karydalla, Simyra, Megista, Olympus, Pinarra gibi şehirler meydana çıkarılmışlardır. Bütün bunlar ise, asarı atika ülemasının hakiki tetkikatı için o kadar bol malûmatı lâzime ihtiva eden bu kıtaya karşı geniş bir alâkası daha ziyade artmıştır.

Bununla beraber denebilirki Lisiya tarihi henüz bâkirdir. Daha pek çok tedkikat yapılması lâzımdır ki Lisiya'nın azametli kadim medeniyeti hakkında ruhumuzu tatmin etsin.

Bu havali (Pre-Grek) halkıyla meskûndü. Bu halkın efsanesinin bir kısmının Eti kayıtlarında zikredilen hâdiseleri aksettirdiği ve Mürşil'in icraatını tesbit ettiği anlaşılıyor. Etiler bütün Anadoluyu zaptettikleri halde bu havali yani (Arzavva) krallığını temsil ve teskin edememişlerdir. Bu krallık en eski devirlerde Hitit kayıtlarında rakip bir kuvvet olarak görülür. Milâttan 1300 tarihinden evvel bile, büyük Eti İmparatorluğu dus halinde iken, Mısır fravunlarıyla Etilerden ayrı olarak diplomasi münasebetlerini devam ettirmiştir.

M. E. 14 üncü asırda Arzavva'nın siyasi teşkilâtı Mürşil

salnamelerinde tasvir edilmiştir. Arzavva'nın merkezi Apasas şehri idiki tamam deniz kenarında ve tahmine göre (Antifelos-Andifli) nin bulunduğu mevkide idi. [1]

Lisiya'da Yunanca olmayıpta kendi hurufat ve lisanı ile yazılmış ve hâlâ mevcut olan bir çok kitabeler tetkik edilse Lisiya'nın tarihi iptidaisine ait daha mufassal malûmat edinileceği; çoktan unutulmuş Lisiya'nın eski lisanı bu kitabeler vasıtasile okunursa bunlar hakkındaki malûmatımızın artacağı şüphesizdir.

Dünyanın en güzel memleketlerinden biri olan Lisiya gölgeleri altındaki muhteşem mezarlarında bugün ebedî istirahatata varmış olan bu muazzam halkın bıraktıkları kıymetli asarı halen gikibin sene sonra bile kendi bedî eserlerini bize göstermektedir. Bu asar onların ibdaile lâyemut bir haleifrag eden kadim Lisiyalıların zekâsının derece ve şeraitini bize österen birer mikyastır. Temenni olunurki her hangi bir mütefekkir, Lisiya'nın muazzam kabir ve eserlerini vecd ve istiğrakıyla seyri temaşa ederken bu halkın vicdan ve efalini istiknah ve onları mukayese ve birbirlerine rapt ile aralarındaki alâka ve münasebetlerinden umumî bir kanaat istihraç etsin. Tâ ki, artık tarih ve insaniyet akim ve meşum bir

Devamı 12 inci sayfada

Coşkun Dere

Yemyeşil kırlara hemen neşe saç ,
Hiç durmasın aksın kederin, kaygun .
Gizlenen hisleri bir akışta aç ,
Çağla coşkun derem durmasın suyun .

Coşkunluk bilmezsin nedir bu demde ,
Yükselten bir sırdır fani âlemde ,
Bir gizli inançtır insan kalbinde ,
Çağla coşkun derem durmasın suyun .

Coşkunluk, coşkunluk bilinmez bir sır ,
Göklere uçurur düşünmeden fı ,
Uçtukca konmazsın bir yere pır, pır ,
Çağla coşkun derem durmasın suyun ,

Coşkunluk gençliğin bir heyecanıdır ,
Dinçliğin, mertliğin bir tek şanıdır ,
Coşkunluk insanın gençlik çağıdır ,
Çağla coşkun derem durmasın suyun .

Çağla coşkun derem inlesin dağlar ,
Bu zümrüt ovalar portakal dallar ,
Sesine ses versin şu yüce dağlar ,
Çağla coşkun derem durmasın suyun .

Kemal ÜLKÜCÜ

O K A D I N

“Taşhan’daki Tunç Kadına,”

Kalenin burçlarından güneş doğmak üzere ,
Soğuk bir kış sabahı Ulus Meydanındayım ,
O kadının önünde mihlanmış gibi yere ,
Beni, bana anlatan bir tarih yanındayım .

Alaca bir karanlık set çekiyor yüzüne ,
Siyah tül den yapılmış bir peçe takar gibi ,
Dalmışım o kadının rengi meçhul gözüne
Hasretini çektiğim anama bakar gibi . . .

Dönmüş de tunç yüzünü günün doğduğu yere ,
Üstüne düşen karlar gibi aklaşıyor o ,
Mukaddes bir gururla göğsünü gere , gere
Gökte melekler gibi Hakka yaklaşıyor o .

Bir meçhul köyden kopup Taşhan’da tunç taşlara ,
Yırtık çarıklarıyla bir tarih kazan kadın !
Parmagını bulayıp gözündeki yaşlara ,
Elinin kınasıyla istiklâl yazan kadın !

Ne dudağında alılık, ne yüzünde boyası ,
Ne ter temiz alnını karartan sürmesi var ,
Ne yırtık yaşmağının rengi solmuş öyası ,
Nesi var ? bu kadının, yurddan başka nesi var ?.

Behlül DAL

ANTALYA VE EVLİYA ÇELEBİ

9 uncu sayfadan kalan

nükteden ibaret kalmasın. Arkeologlar şuurlu bir nüfuz ile bu kıymetli kıtanın asarı atikasını bizzat görüp tetkik ile bu hususa ait muammalarını halletsin.

Homer'in verdiği malûmata göre Lisiya'lılar Truva'lılarla müşterek bir asıldan oldukları gibi müttefik de idiler, mütekabil ve müşterek olarak yaşamışlardır. Truva'yı müdafaa için (Karya) lılarla beraber Truva'lılarla aynı safta harbettiler. Yunan mitolojisine göre Lisiya'lıların reisleri (Tremilos) un ismini alan (Termil) ler, Rodos adasından geçmiş olan giritli kabileler idi. Bu kabalin diğer kolları (Tremilos) un oğulları (Klōis), (Xsantus) ve (Pinarus) vasıtasıyla getirilerek kendi isimleriyle şehirler bina ve ayrı taifeler teşkil ettiler.

Termil'ler (Sarpedon) un zamanı hükümetine kadar isimlerini muhafaza ettiler. Lisiya'lıların kumandanı (Sarpedon) ile (Glâfkos) [1]; meşhur kahramanları dahi (Pandaros) ve (Bellerofon) dur. [2]

Lisiya'lıların oturduğu mahalle kadimen (Milyada) ve Milyada'lılara da (Solim) denilirdi. [3] Bilâhare (Pandiyus) un oğlu (Ege) dahi kardeşi (Likos) u koğduğu

zaman (Likos) Sarpedon'a iltica etmiş ve binnetice Likos'a izafeten bu kıtaya (Likya) denilmiştir. Likos, kısmen giritliler ve kısmen Karyenlerden alınma bir kanun kabul ettirdi. O tarihten itibaren bu havali (Lis) veya (Liki) ismini almıştır. İşbu rivayetler Yunan mitolojisine göre yazılmıştır .

Lisiyen'ler daima şeci bir muharip ve hürriyetlerini kıskanır bir kavim idiler. Bunların içtima teşkilâtları, Asyanın diğer kavimlerine benzemezdi. Bunların müstesna bir âdetleri vardı. O da; babalarının ismiyle değil, annelerinin ismiyle yâdolunmalarıdır. Bunlardan birisine kim olduğu sorulduğunda hemen valdesinin ismini söyler ve valdesi tarafını saymağa başlardı. Her hangi şehirli bir kadın, bir esirle evlense çocukları asil telâkki edilirdi. Halbuki hemşeri ve hattâ zadedândan bir erkek, yabancı kadın veyahut bir odalıkla tehhül etse çocukları, nesebi meçhul, gayri meşru sayılırdı .

—Gerisi var—

"Goncalar,, dan :

BACI, HOŞCA KAL !

Sb. Dr. B. Onat'a saygılarıma

Ah, baci ! Ne güzel yaratmış tanrım,
Şu selvi boyunla, bir kız olaydın !
Yaktığın ateşle kül oldu bağrım ;
Bari çadırında yalnız olaydın !..

Yaylanı sordum da : " Ak seher ,, dedin ;
Kız mısın deyince bir gülümsedin ;
Sanırım, gelinim, demek istedin ;
Sorarım, Ayşe mi, Kezban mı, adın ? ..

Keşke görmeseydim ben seni bugün ;
Kaybınla, ruhumu sarmazdı hüznün !
Gökte ay batarken, doğdu sandım gün ;
Ne kadar kırmızı, ne güleç yüzün ! .

Dağ başı uçmaktır : Yâre seninle ;
Bir su ver içeyim tombul elinle ;
Hoşca kal tepecik, güzel gelinle ;
Hoşca kal, tutkunu, densiz gönlümün ! ..

Manavgat
Şaban TÜZÜN

BÜHRAN

Geçen sayıdan

Dr. Bürhanettin Onat

Deniz nazlı dalgacıklarla, sahili okşıyor, kumlara süründükçe nefes alır gibi bir ses veriyor.

Çamlara bakıyorum. Solumdaki bir çam, düzgün gövdesinden ayrılan iki kolla bir (Şiryani sübati) ye ne kadar benziyor. İlerdeki (Şiryani sübatii zehir) gerideki (Şiryani sübatii batın).

İşte bu yan bronşları. Top halindeki yeşil yapraklara giden bir dal, (Şiryani derkii ulvi). Onun üstünde dil altı şiryani. İnsan yüzüne benzeyen şu dala giden bronş, yüz şiryani .

Off ! yarım saat olsun teşrihten başka bir şeyler düşünmek istiyorum .

Başka bir çam ağacına bakıyorum. Daha derli toplu bir ağaç. Dümdüz yükselen sakı yukarıda birdenbire iki muntazam dala ayrılıyor ve ondan sonra sık yapraklar başlıyor. Tıpkı tersine çevrilmiş bir teneffüs cihazı gibi . . .

İşte şiryani sezen, ondan sonra bronşlar ! Yapraklar da mükemmel birer esnah . . . Zaten ağaçlarda yapraklarıyla teneffüs etmezler mi ?

Bir ağacın teneffüsü ile bir insanın teneffüsü arasında ne

fark vardır ? Dikkatle bakarken, sâhiden teneffüs eder gibi, yaprakların teşkil ettiği kümenin kabarıp söndüğünü görür gibi oluyorum.

Dalgacıkların sesi bu hayalime daha ziyade kuvvet veriyor ve çam ağacı teneffüs ediyor .

Arka tarafta bir çatırdı duyuyor, dönüp bakıyorum :

Kırmızı şemsiyeli kadın . . . Teşrihin kâbusundan kurtulduğuma seviniyor ve kadına bakıyorum. Bu kadın geçen sene de Adada idi. Tepede küçük bir evde oturuyor. Bazen yalnız, bazen yaşlı bir kadınla beraber hep bu saatlerde gezmiye çıkar. Krem renginde bir mantosu, başında siyah eşarp, elinde nar çiçeği kırmızı şemsiyesi vardır. Yürür, gezer, fakat hiç etrafına bakınmaz. Gözü hep yerdedir. Hasta mıdır ? Bir kederi mi vardır ? Terk mi edilmiştir ? Kimse ile konuşmaz. Onun hakkında kimse bir şey bilmez. Uzun kirpiklerinin gölgelediği iri siyah gözlerinde mahzun bir rüyanın izlerini taşıyor gibidir Adanın en تنها yerinde gezer. Bir gün iskeleye indiği veyahut tur yolunda gezdiğini gören olmamış-

tır. Geçen sene onunla bir çok defa karşılaşmıştık. Her defasında yanımdan bir sairi filmenam gibi geldi, geçti. Bu sene yüzünün hatları daha ziyade incelmış, gözlerinin etrafındaki mor hale daha ziyade büyümüş, bakışları daha derinleşmiş. Ona bakmak için kımıldanınca altımdaki yaprakların çıtırdısından ürkmüş bir ceylân gibi birdenbire durakladı. Bana baktı. O da beni tanımış olmalı ki bir anda heyecanının zail olduğunu ve dudaklarında ilk defa olarak hafif ve tatlı bir tebessümün belirmediğini gördüm. Fakat çok sürmedi. Yine başını önüne eğdi ve yine ağır adımlarla yürümeğe başladı. Ben hâlâ ona bakıyordum. Mevzun endamının zarif inhinaları, ince ipekli mantosunun üstünden bütün inceliği ile beliriyor ve her adım atışında eteklerinden başlayan hareler omuzlarına doğru dalgalanıyordu. Bir an geldi ki, üstündeki manto silindi, elbisesi silindi billûr gibi berrak bir cildin gözlerimdeki aksini tesbite vakit kalmadan altından sap sarı bir yağ tabakası görüldü. O da kayboldu. Şimdi kıpkızıl bir adale kütlesi, her adımda yumrulaşıp gerilerek ilerliyordu. Nihayet kuru çam dallarını çıtırtılarak yürüyen bir iskelet kaldı. Uzun kol kemikleri, kaburgalar, zincir kemikleri kalça kemiklerine ya-

pışmış, her adımda bükülüp kırılacak gibi sallanan bacak kemikleri, uzun parmak kemikleri...
Kümelenmiş küçük bir çam korusunun arkasında kayboldu. Başımı çevirdim. Çamın biri hâlâ teneffüs ediyor. Ötekine baktım, dallar bu sefer birer nabız gibi atıyor, kalbim şiddetle çarpıyor, kulaklarım uğulduyor, şakalarım da soğuk ter damlaları birikiyordu. Benim için artık hayat bu mu idi ? Denizin sesi hasta bir nefes, çamlar ya tersine çevrilmiş bir teneffüs cihazı gibi, yahut nabız gibi atan birer şiryan şubesi... Her güzel kadın sapsarı bir yağ tabakası altında yumrulaşıp gerilen kıpkızıl bir et parçası, yahut takır takır yürüyen bir iskelet... Elimde duran kitaba baktım. Her kıvrımında bir rakam yahut bir harf taşıyan bir kuru kafa.. Sırıttıyor.. Sırıttıyor.. İşte hayat budur der gibi sırtttıyor. Beynime doğru bir alev çıktığını hissediyorum, gözlerim kararıyor. Avuçlarımda sıkıştığım kitaba bakıyorum. İskelet sırtttıyor, boğazıma bir şey tıkanıyor, doğruluyorum, kolumun bütün kuvvetile kitabı denize atıyorum. Kitap havada biriki takla atıyor ve yaprakların havaya çarpmasından çıkan bir vızıltı ile denize düşüyor. Ona hırsla öfke ile bakıyorum ve şimdi denizin değil kendi soluyuşumu işitiyorum. Göğsüm körük

gibi inip kalkıyor ve dişlerim gıcırıyor...

Bir buhran geçirdiğimi hissediyorum, yavaş yavaş sıkılan yumruklarım gevşiyor. Şakaklarımda toplanan ter damlalarının boynuma doğru süzülmesini hissediyorum.

Kuru yaprakların üzerine uzanıyor, kamaşan gözlerimi kollarımla örtüyor ve bir zaman çyle kalıyorum. Çok geçmeden sinnerlerimdeki tevettürün reaksiyonu başlıyor, bütün vücudumun gevşediğini ve içimi bir nedamet hissinin kapladığını duyuyorum. Kalkıyor, kitabı arıyorum. Ölü bir çocuk cesedi gibi suyun üstünde yüzüyor ve küçük dalgacıklarla beraber o da sahile başını vuruyor. İnip onu denizden alıyorum. Mendilimle kurulamıya çalışıyorum. Biraz evvel sırtan iskeletin göz çukurlarında göz yaşı gibi tuzlu iki damla titriyor, sırtan iskelet şimdi ağlıyor. Onu bağrıma basıyorum. Benim zavallı kitapçığım üç senedir göz nuru döktüğüm, geceleri yastığımın altında yatırdığım kitapçığım!

Hiç kimsenin geçmediği patikalardan geçerek, dağ yolundan eve dönüyorum. Sofada annemle karşılaştığım zaman, gözlerinin korku ile büyüyerek bana baktığına aldırmadan odama kapanıyor ve yatağıma uzanıyorum.

Bütün gün ve bütün gece endişeli ve korkak adımların oda kapısına kadar yaklaşıp uzaklaştığını duyuyorum. Gece karışık ve korkulu rüyalar görüyorum. Teşrih masasında yatan bir kadavranın üstünde diseksiyon yaparken ölü birdenbire fırlayıp kolumu ısırıyor, ondan kurtulmaya çalışırken buz gibi soğumuş parmakların gırtlığıma yapışarak sıkıldığını görüyor ve boğuk boğuk haykırıyorum. Derken bütün kadavralar yerlerden kalkıyor, acaip hareketlerle etrafımda sıçramıya başlıyorlar. Kafalarını kollarını alıp birbirlerine atıyorlar. Elinde nar çiçeği kırmızı bir şemsiye tutan bir iskelet yanıma yaklaşıyor, kuru kafasını yüzüme yaklaştırıyor, sırtıyor, sırtıyor, sonra göz oyuklarında iki damla yaş beliriyor, dişlerini birbirine vurarak (öp beni) diyor, öp beni... Ne duruyorsun? Sarı ile siyahın âhenksiz imtizacile boyanmış birer değnek gibi kuru kemik kollar boynuma doluyor..

Çarpıntı ile ter içinde uyanıyorum ve yastığın altına koyduğum kitabı elimle yokhıyorum, kitabın rutubeti ve soğuk temasile imperiyorum ve yine kâbuslarla dolu yeni bir uykuya dalıyorum.

Sabahleyin uyandığım zaman güneş doğmuş ve odanın içi güneşin ilk ışıklarıyla dolmuştu.

Geniş bir nefes alıyor ve yatağın içinde geriniyorum. Vücudum tayfandan kurtulmuş bir yelkenli gibi. Her tarafım kırık dökük. Fırtına geçmiş, fakat ölü dalgalar hâlâ beynimi çalkalayıp duruyor.

Endişeleri ve korkak adımlar yine kapıma yaklaşarak duruyor. Uzun sürmeyen bir bekleyişten sonra kapıya bir kaç fiske vuruyor. Sesleniyorum:

— Kim o ?

Annemin ağlıyan sesi cevap veriyor :

— Benim yavrum, nasılsın, kahvaltını getireyim mi ?

— Zahmet etme anneciğim, ben geliyorum.

Yatakta doğruluyorum. Fakat kalkmadan bakıyorum. Yastığın altında da üstünde de tuzlu bir nem var !..

Bürhaneddin Onat

PORTAKAL

Geçen sayıdan

Dr. Sami YEN

Başka bir tabirle, diğer çeşit meyvelerde seneden seneye belli belirsiz bir artış ve hatta azalma kaydedilirken turunçgillerde 938 senesinde % 68 ve 939 senesinde de % 41 gibi mühim bir artma kaydedilmiştir. Aynı hal daha bariiz bir şekilde olmak üzere elde edilen kıymet sütununda görülmektedir. Nettekim diğer meyve çeşitlerinde seneden seneye kıymet artış miktarı 3—11 milyon lira arasında oynarken, turunçgillerde yalnız başına seneden seneye 2 milyon lira arasında bir artma kaydedilmektedir. Şu noktaya da işaret etmek iktiza eder ki cetvellerin, elde edilen meyve miktarı sütu-

nunu tetkik edersek diğer çeşit meyvelerde seneden seneye artış miktarı mühim bir fark göstermemekte olmasına rağmen elde edilen meyvelerin kıymetleri; meyve miktarları ile mütenasip değildir. Ve meyve miktarı hiç veya pek az artarken kıymet miktarının 939 senesindeki farkı 11 milyon lira gibi mühim bir rakama baliğ olmaktadır. Bu ancak şu şekilde izah edilebilir: 939 senesi, ikinci cihan harbinin başladığı senedir. Binaenaleyh o sene içerisinde harbe girmiş veya girmek üzere olan devletler fiata bakmadan bizim Fındık, İncir, Ceviz gibi meyvelerimizden stoklar yapmağa çalışmış ve bu

suretle bu meyvelerin kıymetleri artmıştır .

Halbuki turunçgillerimiz henüz bir ihraç metağı olmadığından böyle anormal bir fiyat yükselişine uğramamış ve kıymet sütununun artışı ancak miktarın artışından ileri gelmiştir .

940 ve 941 istatistikleri henüz elimize geçmemiştir. Fakat kuvvetle iddia edilebilirki bu yıllarda da bilhassa ağaç miktarı itibariyle olan artışlar turunçgiller ağaçları lehine olmak üzere diğer çeşit meyvelerle kıyas kabul etmiyecek bir derecededir .

Değerli dinleyenlerim .

Verdiğim rakamların başka türlü tevil ve tefsire mahal bırakmayan belâgatı karşısında, turunçgiller ziraatımızın gösterdiği baş döndürücü denebilecek bu hızlı inkişaf ve kuvvetli hamleleri nereye varacaktır ? Ağaç miktarındaki artış nisbetleri daima aynı tempoyu muhafaza ederse, günün birinde, turunçgiller mahsullerinin fiyat buhranı karşısında kalınmayacak, turunçgiller bahçesi sahib bahçesine kapattığı mühim servet ve sermayesinin faizini dahi alamıyacak gibi acıklı bir vaziyete düşmiyecektir? Bazı kısa görüşlü ve kısır muhakemeli kimselerbu gibi endişeler içerisinde şimdiden kıvranmaktadırlar . Fakat, bu gibilerin ne kadar yanlış düşündüklerini, ne derece-

de ters bir mantık sahibi olduklarını anlamak için, şimdi sizinle muhakememizi başka bir sahaya intikal ettirelim.

Turunçgiller Ziraatı Türkiyemizin nerelerinde icra edilmekte, daha doğrusu Türkiyenin hangi sahaları turunçgiller ziraatına elverişli bulunmaktadır ?

Vilâyet itibarile sayacak olursak; Çoruh, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Kastamonu, İstanbul, İzmir, Aydın, Muğla, Antalya, İçel, Seyhan, Hatay sahil vilâyetleriyle Urfa iç vilâyeti olmak üzere onbeş vilâyetimizde turunçgiller ziraatı mevcut olduğunu görürüz .

Fakat bu vilâyetlerden bazılarında turunçgiller ziraatı sembolik bir şekilde mevcut olup başlıca turunçgillerci vilâyetlerimiz bu adetten çok azdır ki, bunlar da; Rize, İzmir, Aydın, Muğla, Antalya, İçel, Seyhan ve Hatay olmak üzere turunçgiller ziraatının iktisadî bir şekilde icra edildiği yerler sekiz vilâyete inhisar eder . Diğer taraftan Türkiye 64 vilâyete ayrılmış olduğuna göre, Türkiyemizin sekizde birinde turunçgiller ziraatı mevcut demektir . (Bu mukayeseyi arazi miktarı itibarile yapmak daha kat'î bir fikir verebilirse de uzun boylu rakamlarla sizi yormamak için vilâyet itibarile yapmayı

tercih ettim)

Bu malûmat ne ifade eder ?
Şunu :

Her hangi bir metain fiyat buhranından bahsedilmek için, iktisadın meşhur arz ve talep kaidesi mucibince o metain arzının çok ve talebinin az olması iktiza eder. Şimdi aziz dinleyenlerim, bir memleketin yalnız sekizde bir yerinde yetişebilen diğer sekizde yedisinde iklim tesirleriyle yetişmesine imkân bulunamayan ve turunçgiller gibi, yalnız meyve olmak itibarile değil, fakat ondan evvel, deva ve şifa hassalarını haiz olan bir metain yakın bir istikbaldeki fiyat buhranından nasıl bahsedilebilir? Kaldığı, sözüme başlarken verdiğim rakamlardan anlayacağımız gibi, Türkiyede turunç da dahil olmak üzere turunçgillerden elde edilen meyve 515 milyon adettir. Nufusumuzu yuvarlak hesapla 20 milyon kabul edecek olursak, demek oluyor ki adam başına senevî 25 meyve isabet etmektedir. Fakat bu hesap istihsal edilen bütün meyvelerin satışa çıktığı ve turuncun da aynen Limon, Portakal ve Mandalin gibi istihlâk edildiği farzedilerek elde edilmiştir. Halbuki normal olarak istihsal edilen meyvenin % 50 sinin dahi istihsal mıntıklarından dışarıya çıkmadığını kabul edecek olursak,

hiç olmazsa turunçgillerci olmıyan vilâyetlerimiz halkı vasati olarak adam başına henüz 10 adet Portakal, Limon veya Mandalin sarf etmiyor demektir. Diğer taraftan İngiltere, Almanya gibi bir tek turunçgiller meyvesi istihsal edemiyen memleketlerde yalnız Portakal sarfiyatı, istatistiklerden alınan malûmata göre sende ve yine adam başına vasati olarak 50 adedi tecavüz ediyor. Şu basit hesaba göre; Türkiye turunçgilleri bu gün istihsal ettiği miktarın beş mislini elde ettiği zaman ancak, iç piyasayı şöyle böyle doyurmuş olacaktır. Kaldığı turunçgiller, hepimizin bildiği gibi aynı zamanda önemli bir ihrac mahıdır. Ve bizim pek yakın tarihlere kadar turunçgiller müşterisi diye belirmiş kuvvetli dış pazarlarımız vardır ki bunların başlıcaları: Rusya, Almanya, Romanya, Bulgaristan, Holânda ve Yunanistandır. Binaenaleyh, normal vaziyet avdet edip te ; iktisadî münasebetler tekrar eski seyrini alınca , saydığım bu memleketlerden yapmak mecburiyetinde olduğumuz ithalâta mukabil yapılacak ihracatın başta gelenleri meyanında turunçgiller meyveleri pek âlâ yer alabilirler. Bu iddia üzerine hemen akla gelen ve bir çok kimseler tarafından sık sık maruz kaldığım hattâ sayın Ticaret Vekilimiz

Dr. Behçet Uz'un Antalya'yi teşriflerinde istasyonumuzu gezerken irad buyurdıkları ilk sual deşudur :

Biz turunçgiller meyvesi ihracatçısı olabilir miyiz ? buna verilecek cevap hiç tereddüt etmeden (Evet, Akdeniz turunçgillerci memleketlerinden hiç birisinin olamayacağı kadar) şeklindedir. Çünkü turunçgiller ziraatı ile meşgul Akdeniz memleketlerinden Suriye, Kıbrıs, Filistin, Mısır, Trablus, Tunus, Cezayir, İspanya, İtalya ve Yunanistan ile bizde mevcut ve turunçgiller ziraatında maliyet hesaplarını kabartan faktörlerden arazi kıymeti, amele yevmiyesi, su durumu gibi başlıcalarını tetkik edecek olursak, bu bakımdan Türkiyenin, diğerleri tarafından rekabet edilemeyecek derecede müstesna bir durumda olduğunu anlarız. Adı geçen faktörleri birer birer gözden geçirelim .

Arazi kıymeti :

Biraz evvel saydığım Akdeniz turunçgiller memleketlerinin bilâistisna hepsinde arazi bizdekinden çok daha yüksek değerlerle alınıp satılmaktadır. O kadar ki, bunlardan bazılarında arazinin bir senelik icarı bizdeki satış fiyatlarına tekabül edecek bir derecededir . Hattâ hali hazır şartların bir iki sene evveline kıyasen bizde yükselttiği arazi kıymeti bile diğer memleketlerin ucuzu ile henüz müsavi olamamıştır.

Amele yevmiyesi :

Turunçgiller ziraatının maliyet

hesaplarında en mühim rol amele yevmiyesinininkidir. Çünkü, hiç bir ziraat şubesi yokturki turunçgiller ziraatı kadar fazla amele istihdam etsin. Hal böyle iken diğer turunçgillerci memleketlerin hemen hepsinde, amele yevmiyelerinin, normal sulh zamanlarında dahi bizim bugünkü yevmiyelerden bir kaç misli fazla olduğunu, hayat şartları endekslerinden öğreniyoruz. Bu, böyle olmakla beraber olduğu gibi de kalmak mecburiyet ve mahkûmiyetindedir. Zira diğer turunçgillerci memleketlerin turunçgiller sahaları daima toplu, kesif bir halde bulunduğu gibi, diğer tarla ziraatı yapan mıntakalardan da uzaktırlar. Habuki bizde çeltik, pamuk, susam ve saire gibi çok amele kullanan tarla ziraatı ile turunçgiller ziraatı ya pek yakın komşu veya bu ziraat şubeleri ile birbirine girift olmuş bir vaziyettedir. Diğer taraftan bilindiği gibi turunçgiller daha ziyade kış aylarında amele istihdam eden bir ziraat şubesi olmakla çeltiğin, pamuğun ve diğer yaz aylarında amele kullanan bitkilerin kış aylarında boş kalan amelesinden faydalanmakta ve bu suretle Türkiye turunçgiller ziraatı ameleyi daha ucuza temin edebilmekte ve dolayısıyla turunçgiller mahsulünde daha ucuza mal edebilmek istidadındadır.

—Gerisi var—